

HAIMRE NOORERAHVA ÜHING

HAIMRE VALLA KULTUURHARIDUSLIKU
ORGANISATSIOONINA
AASTAIL 1923-1940

Koostanud J a a n K u r e p a l u

- Kasutatud allikad: 1) Haimre Noorerahva Ühingu juhatuse ja peakoosolekute protokollid 1923-1940,
2) materjalid tuntud Rapla rajooni koduuri-
jalt Meinhard Uustalult,
3) koostaja isiklikud ja Haimre Noorerahva
Ühingu endiste liikmete Julius ja Eduard
Tiitsude ning Arnold Andressoo abikaasa
Aliine Andressoo mälestused,
4) materjalid Haimre algkooli seinalehest
nr.6 1936. aastast.

Koostamise aeg- märts 1979

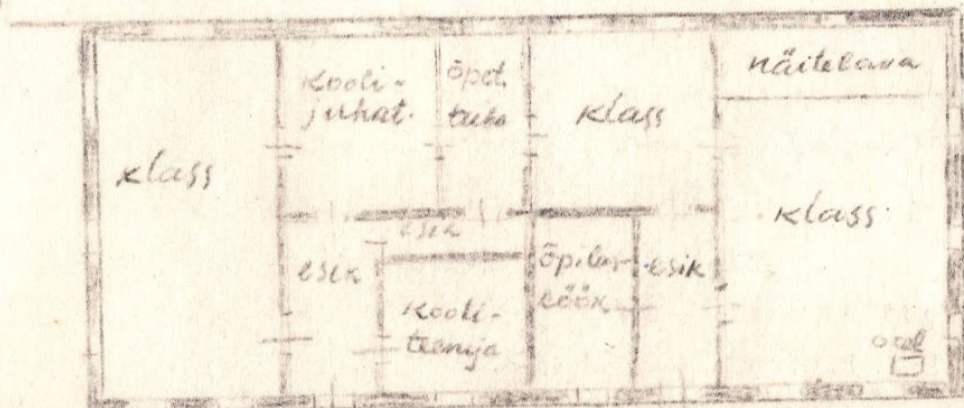
Haimre Noererahva Ühingu ametlik asutamiskoosolek toimus jaanuaris 1923. Põhikirja kinnitati 1922. aastal.

Haimre Noererahva Ühingu asutamise initsiaatoriks oli Läänemaa tolleaegne koolinõunik luuletaja E r n s t E n n o, kes koostas ka põhikirja. Kohapealsed algatajad olid K a s t i, algkooli juhataja E d u a r d O h t r a, väiketalupidaja J a a n K a r r o ja raamatupidaja A k s e l R o o n u r m.

Esimene Ühingu esimees oli koolijuhataja E d u a r d O h t r a.

Eduard Ohtra oli kohaliku talupoja poeg, keskharidusega, õpetaja kutse puudus.

Haimre Noererahva Ühingu tegevuspaigaks said Kasti algkooli ruumid. Kasti algkool asus ruumides, mis möödunud sajandi viimasel veerandil Kasti krahv S i e v e r s laskis koolimajaks ümber ehitada endisest J ä r g k ü l a kõrtsi hoonest. See oli paksude paekivist müüridega madalate hämarate süngevõitu ruumidega ühekordne sindlikatusega hoone. Hoone põhiplaan oli ligikaudu järgmine:



Haimre Noererahva Ühingu peamised üritused toimusid parempoolses suures klassiruumis. Pidu puhul kanti koolipingid klassist välja ja asendati tavaliste pikkade pinkidega. Selles ruumis toimusid ka näitemängu-, orkestri- ja laulukoori harjutused. Lauluharjutusteks kasutati ruumi parempoolses esinurgas asuvat vana oreli, mis kuuldavasti oli ühe H a i m r e valla N a i s t e v a l l a küla kumagise orelimeistri töö.

Pidu eeskava toimus ruumi tagaotsas asuval lihtsal pukkidele asetatud laudadest näitelaval.

Ühingu tegevuse algaastate kohta on andmed lünklikud. On teada, et esimesel tegevusaastal korraldati kaks pidu, mille kava peamise osa moodustasid näidendid: esimesel peol Therese Leisbergi poolt juhendatud näidend (nimi teadmata), sama 1923. aasta suvel teine pidu näidendiga "Neli päeva".

1923. aastal rajati ka raamatukogu, mis ühtlasi sai ka valla avalikuks raamatukoguks. Esimesed raamatud annetasid kohalikud elanikud.

Samal 1923. aastal rajati Haimre Noorerahva Ühingu juurde laulukoor-Kasti segakoor, mille meeshäältent moodustati meeskoor.

Koorilaulul olid Kastis üsna vanad ja märkimisväärsed traditsioonid. III üldlaulupeol Tallinnas 1880. aastal Läänemaal esindanud kaks koori olid K a s t i segakoor ja meeskoor.

Kuna laulupeo üldkontsertidest võtsid osa ainult meeskoorid, sai segakoor esineda ainult laulupeo kontsertide kolmandal päeval üksikkooride kontserdil, kus võistulaulmisel võideti esikoht. Peale Kasti segakoori esines veel ka J ü r i segakoor.

K a s t i koore juhatas P e e t e r V a h e r, kusagilt Tartu poolt pärit gümnaasiumi haridusega andekas pedagoog ja muusikamees. Enne Kasti tulekut oli koolmeister Kullamaa kihelkonnas Läänemaal. Käesoleva sajandi kolmekümnendail aastail mäletasid endised Kasti kooride lauljad teda nõudliku ja range koorijuhina, kes vahel ägedusehoos on lauljate suid lahti kangutanud taktikepiga.

Kasti kooride lauljad olenesid suurel määral Kasti mõisa krahvist Carl S i e v e r s i s t, kes olnud suur laulusõber ja ähvardanud nendel renditaludel renti tõsta, kust lauluvõimelised leerialised noored pole laulmas käinud. Suurem osa koorilauljaist olid ki vist umbes leerialised noored, sest koorijuht Vaher ühes kirja laulupeekomisjonile märgib, et tema koorist on laulupeole tulemas 25-30 tüdrukut (mitte naist) ja 16-18 meest. Koor esines tolleaegses kohalikes rahvariietes.

Koori toimetas laulupeole krahv oma mõisa veokitega. Peale koori õnnestunud kontserti andis koorile pidusöögi. Tänu koorijuhile Vaherile avaldanud ta suudlusega selle paljasse lagipähe.

Kasti koor käis kontserte andmas ka mujal Läänemaal, näiteks 1883. Kullamaal.

Sel ajal, kui V a h e r oli K a s t i vallakooli juhataja,

töötas kooli juures ettevalmistusklass K u u d e õpetajateseminarile.

Kasti krahv kandis suurema osa kooli ülalpidamise kuludest, maksis suurema osa õpetajate palkadest. Nimelt oli siis koolis kaks õpetajat-üks piestele, teine tütarlastele (naisõpetaja), peale selle veel üks väljateeninud soldat, kes andis poistele "gümastikat".

Muidugi käis koor sünnipäevade puhul krahvi tervitamas.

Kui mõõdunud sajandi 80. aastail algas venestamine, hakkas Peeter Vaher kehapeel vene ap. õigeusu propageerijaks. See krahvile ei meeldinud. Ta vallandas Peeter Vaheri ja kihutas ta minema.

Olevat ta oma mõisa veekitega koos kraamiga Märjamaale toimetanud, seal veekitelt maha tõstnud ja käskinud iga nelja tuule poole minna. Vaher läks tagasi Kullemaale.

Sellest ajast kaotas krahv igasuguse huvi kooli vastu, olevat lasknud isegi viljapuud kooli aiast välja kaevata. Hiljem krahv pagendati Vene riigivõimu poolt.

Peale Vaheri lahkumist ja krahvi teetuse ärajäämist jäi kool kiratsema. Lakkas kooride tegevus pikemaks ajaks, kuna ei leidunud õpetajaid, kes selle vastu huvi oleks tundnud.

Kui 1923. aastal Kasti segakoor asutati, sai selle juhatajaks J ü r i T i i t s.

J ü r i T i i t s sündis H a i m r e vallas J õ e ä ä r e külas J a l a p e r e talus. Õppis H a i m r e vallakoolis. Selle lõpetanud, õppis ühe aasta K a s t i koolis K u u d a seminarile ettevalmistamise klassis. 1885. aastal siirdus K u u d a seminari, mille lõpetas 1888. aastal. Täiendas end vene keele alal Ä k s i s "privaat" vene keele koolis (Kuudas oli õppekeel saksa keel, sest seda pidasid ülal mõisnikud) ja hiljem T a l l i n n a linnakoolis.

1889. aastal läks H a g e r i M a i d l a s s e õpetajaks ja vallakirjutajaks. Kokku palka aastas 220 rubla, lisaks koolitalus 1 tiin põllumaad, karja- ja heinamaa. Oma isalt päris J. T i i t s hea muusikeande. Asutas M a i d l a s segakoori, ise laulis kihelkonna meeskooris.

Kahe aasta pärast siirdus Venemaale, kus töötas aiärides, omandades mõne aasta jooksul küllaltki laialdasi teadmisi aianduse alal.

1895.aastal tuli Eestisse tagasi ja jäi surnud venna asemele 18-
neks aastaks K a i u õpetajaks. Kasutada oli ligi 32 tiinu suur-
ne koolitalu, millest põldu 11 tiinu. Püüdis olla eeskujulik põllu-
ja koolimees, ühtlasi ka seltskonnategelane. Oli laulukoori- ja näite-
juht, pidude organiseerija. Abiellus H õ r e d a mõisa valitseja
tütrega, kes sünnitas viis poega ja ühe tütre. Suure töökoormuse tõt-
tu halvenes tervis ja tuli koolitööst loobuda.



J ü r i T i i t s Kaiu aastail

1913.aastal siirdus perega
Tallinna, kus võttis Pärnu mnt.
33 talurakva poe ja hoovi.
Äri hakkas edenema, kuid siis
tuli Esimene Maailmsõda, siis
saksa okupatsioon. Äri läks
tagurpidi.

1922.aastal kutsusid Märjamaa
mehed J. Tiitsu Märjamaa Ühis-
kaupluse ärijuhiks.

Kui Lääne Maavalitsus pakkus
enampakkumise teel müügile
Haimre vallas asuva S u l u
tellise tehase, ostis Jüri Tiit
selle koos 36 ha suuruse talu-
ga. Talupidajaks hakkas vanim
poeg, Jüri Tiits ise aga rajas
Konuvere jõe äärde, kus talu
asus, küllalt suure aia ja puu-
kooli, kus elas ja töötas tun-
nustatud aednikuna kuni surma-
ni 196 .aastal.

Kui Kastis asutati 1923.aastal
laulukoor, käis J. Tiits Sulult
laulukoori juhatamas. Otse läbi
heina- ja karjamaade oli sinna
umbes viis km. Pärni kodus past-
lad jalga. Kastis oma venna
juures vahetas saabaste vastu.



Hainu algkooli koone käesoleva sajandi algul.

Kooriharjutused toimusid pühapäeva õhtuti üks kord nädalas. Kevadel ja sügisel suure veega või talvel sügava lunega tuli sõita teed mööda vankri või reega umbes 10 km.

Koor J. Tiitsu juhatuse esines 1925. aastal L ä ä n e m a a laulupäeval H a a p s a l u s, võttas osa 1928. aastal L ä üldlaulupeost. Esines kohalikkudel pidudel ja kirikupühade ajal M ä r j a m a a kirikus.

Väärrib märkimist J ü r i T i i t s u entusiasmi läbi raskuste üsnagi kaugelt kooriharjutustel käimisel, muidugi tasuta.

Hainre Noorerahva Ühingu tegevuse kohta 1924.-1928. aastail on teada, et aastas korraldati 4-5 pidu. Pidude organisatsioonilise külje eest nagu hiljemgi hoolditses 6-7-liikmeline peotoimkond; ruumide korraldamine enne ja pärast pidu, pääsmete müük, korrapidamine jn.

Einelaua eest pidudel hoolditses naisosakond, enamasti 5-liikmeline. Kindlat näitetruppi pole Ühingul kunagi alnud. Liikmete hulgast valiti üheks või teiseks näidendiks võimekamad. Kuid põhiliselt jäid näidendite osade kandjateks ühed ja need samad suuremate kogemustega tegelased



*Heimur Neeravaho Ühingu segakoor 1930.a.
Esimees koorijuhataja Jüri Tuts*

Näidendite valiku otsustasid juhatuse liikmed. Tegelased valis näitejuht. Näitejuhust selle õiges tähenduses midugi juttu ei saa olla. Algul tähtis näitejuhi ülesandeid koolijuhataja E. Chtra, hiljem kujunes selleks kausaegne Ühingu esimees A r n o l d A n d e r s o n.

Raamatukogu tööd suunas 3-liikmeline kirjandusteimekond.

1929. aasta kohta on teada, et näiteringis töötas 15 meest ja 10 naist, muusikaringis (orkester) 13 meest ja üks naine, laulukooris 20 naist ja 8 meest.

Korraldati viis pidu, kus ette kanti järgmised näidendid:

24. märtsil - J. Ketua "J ü r i R u m m "

20. aprillil - E. Vilde "P i s u h ä n d",

16. juunil - J. Vakei ühevaatusline operett "Ikka hilja" ja

Junghausi ühevaatusline näidend "Armas August"

13. oktoobril - E. Linde "V e e n d u n u d p e i s s m e h e d",

16. detsembril - H. Anto "K u i t e r m v a i k i b"

1. aprillil toimus tantsuõhtu.



Klaimre Noorrahva Ühingu esimene
 juhatuse, vasemalt istuvad: esimene Eduard Ohtre,
 sekretär õpet. Keder, teine Axel Reonurm, seisavad
 Arnold Anderson, J. Leisberg (?), Martin d'v.



Klaimre Noorrahva Ühingu sega- ja meeskoori
 juhataja Jüri Terts koos abikaasaga Klaimre
 perisõdit!

Hainre Noorerahva Ühingu tegevusest

aastail 1930-1940

1930. aasta

Aasta algul toimus Ühingu edaspidises elus tähtsat osa etendav sündmus: Ühinguale muretsetakse sümfooniaorkestrile määratud pillid: viiuld, tello, kontrabass, flöödt, klarnett, oboe, fagott, tromboon, kaks metsasarve; viiulid on mängijate isiklikud pillid.

Selle Ürituse algataja oli teatava muusikalise haridusega (täpsem tase teadmata) lähemat aega K a s t i koolis kutsuta õpetajana tegutsenud A u g u s t R e i n b e r g, kes sai ka esimeseks orkestri juhiks. Mängijad leitakse peamiselt kohalikkudest taludest pärinute noorte hulgast, ainult flöödimängija on K a s t i mõisa sepp, klarneti- ja tromboonimängijad on kohaliku ketrusvabriku ja veski töölised. Muuseas mängivad orkestris kolm venda : Arnold, Edgar ja Oskar A n d e r s o n i d- esimene viiulit, teine fagotti ja kolmas metsasarve. Samuti mängivad orkestris kolm T i i t s u: koorijuhid Jüri T i i t s u poeg Eduard, Jüri T i i t s u vennapojad Arnold ja Julius, Eduard ja Arnold mängivad viiulit, Julius viiuld. Ükski neist pillimeestest pole saanud muusikalist haridust vaid on iseõppijad. Nende hulgas on väga musikaalseid mehi! Nait, Eduard Tiits on kaasanõnginud nii viiuldajana kui ka klaverisaatjana mitmetes ansamblikes, viimasel eluperioodil ka Tallinnas (elab praegu Meriväljal). Samuti oli silmapaistva musikaalsusega Arnold Anderson.

Kui viiuldajad on juba teatava mängulise vilumusega, siis teised pillimehed teevad August R e i n b e r g i juhendamisel alles esimesi samme pillide käsitlemisel. Kõik pillimehed on aga üldiselt musikaalsed ja väga pühelikud. Selle tõttu võib juba mõne aja pärast hakata kergemaid pillilugusid õppima, esmajoones tantsumuusika

Kuid juba sama aasta suvel sõendatakse asuda hoopis raskema ülesande kallale: endise H a i m r e mõisa küünis mängitakse orkestri saatel A. K i t z b e r g i "Kosjasõitu". Rahvast on pool maaolude kohta palju, umbes 300-400.

Orkestri liige, violamängija Julius T i i t s jutustas, et algul tuli orkester oma ülesandega kuidagi toime, kuid hiljem mingi mänguga lootusetult rappa. Ka olnud küünis hämar, mis takistanud nootide nägemist. Olukorra päästis Tallinnast orkestri täienduseks kutsutud klaverisaatja. Ebaõnnestumise peamiseks põhjuseks oli muudugi noore orkestri vähene suutlikkus, selle võimete ülehindamine orkestrijuhi poolt. Muudu läks pidu suure menuga. Kui käesoleva koostaja järgmisel aastal H a i m r e kooli õpetajaks tuli, mängisid väikesed lapsed samas ^{küünis} ~~keelis~~ innuga "Kosjasõitu".

Muudest 1930. aasta üritustest.

5. jaanuaril toimus tantsuõhtu,

Jaanuari ^{esimesel} ~~teisel~~ poolel toimusid tantsukursused. Tantsukursuste lõpuõhtu toimus 15. jaanuaril,

24. veebruaril toimus pidu, kus ette kanti kaks O s k a r L u t - s u lühinäidendit: "K a l e v i k o j u t u l e k" ja " Ä r i m e h e d",

21. aprillil lavastati A. Kitzbergi "N e e t u d t a l u".

9. novembril toimus põllumajanduspäev. Lähemat sellest pole teada.

16. novembri pool kanti ette H. R a u d s e p a "M i k u m ä r d i".

27. detsembri pool kanti ette "M i n i s t e r k o d u k ü l a s"

Jaanuari teisel poolel toimusid naiskomisjoni korraldusel k e e - d u k u r s u s e d. Lektoriks oli Märjamaa lähedal asunud Orgita Kodumajanduskooli vastav õppejõud.



Kalvan van Whingen
Orkester 1931

Kalvan van Whingen skoleorkester 1931/32
aastal. Vasrustning mejas einars orkester + Arnold
Anderson



Foto OTC

Sama orkester 30-ndate aastate lõpul.

A a s t a l 1931

1931.aasta teisel poolel toimusid mõningad muudatused Ühingu juhtivate tegelaste hulgas. Koelijuhataja E. O h t r a ja õpetaja A. R e i n b e r g kui kutseta õpetajad vabastatakse oma töökohtadelt. K a s t i koeli juhatajaks saab suurte kogemustega pedagoog P r i i d u K o c h t i t s k y, õpetaja Reinbergi asemal õpetajaks käesoleva ülevaate koostaja J a a n K r a n f e l d t (hilisema nimega K u r e p a l u).

Reinbergi asemel võtab töö orkestriga enda peale A r n o l d A n d e r s o n. Mõningaid juhatusi oli ta saanud Reinbergilt. Õppis ise Rimski-Korsakovi "Harmoniaõpiku" järgi harmoniseerimist ja orkestreerimist. Kirjutas igale pillile noodid.

Orkestri peamine ülesanne oli pidudel tantsumuusika eest hoolitsemine. Mängiti tollal moes olnud tantsumuusikapalu: valsse, polkasid, krakovjaki, vengerkat, reinländerit, papiljon-polkat, pas-de-quatri, Kaera-Jaani, fextrotti ja muud.

Raskesti oli haigestunud senine koorijuht J ü r i T i i t s. Tema järglaseks sai käesoleva koostaja J. K r a n f e l d t.

Muusikahariduse olin saanud Läänemaa Õpetajate Seminaris heliloojalt C. K r e e g i l t, klaveriõpetajatelt R i h e P ä t s i l t ja S a u l i l t.

J. T i i t s u repertuaari olid kuulunud peale IX laulupeo repertuaari põhiliselt vanemate heliloojate A. K. Hermanni, Miina Härma, M. Lüdigi j. t. koorilaulud. Peale nende õpiti kirikupühadeks Määrjamaa kirikus ettekandmiseks vajalikku repertuaari. Viimane jäi ka minu ülesandeks. Pidudeks ja muudeks avalikeks ettekanneteks leidsin sobivat repertuaari tollal üksikutel lehtedel ilmuma hakanud "Lemmiklauludest". Meelde on jäänud neist menukamina slovaki rahvalaul "Tantsi", T. Vettiku "Külapillimehed"? vist taani rahva-



Haime Noorabira Ühisge naisrahkonna
publitsuse poolt korraldatud reklaam-
sõel 1930. a.



Haime Noorabira Ühisge naisrahkonna
poolt korraldatud reklaamõeld 30. aastate
aastate jooksul.

laul "Põhjamaa väljadel" jt. Teine sari ükiklehti sisaldas eesti heliloojate loomingut. Neiston meelde jäänud menukamatena M. L. ü d i gi "Mets" ja "Põlismetsa järv". Populaarsed olid T. V e t t i k u "Hõiskame kooris", "Su Põhjamaa päikese kullast", M. S a a r e "Kevade unistus" ja mitmed teised laulud.

Nagu varem V a h e r i ja hiljem J. T i i t s u ajal, moodustasid segakoori meeshäältest meeskoori. Selle repertuaarist võiks märkida K. T ü r n p u u "Helju hella tuulekene", A. Läte "Mäemäng" ja "Malemäng" ja "Kuldrannake", G. E r n e s a k s a "Maitkli" ja "Hakkame mehed minema", J. S i m m i "Mulgimaale" ja "Oma saar" ja mitmed teised laulud.

Üheks suuremaks saavutuseks meeskoori töös oli vist 1935. a. juunis Märjamaa kirikus ette kantud "Palverändurite koor" R. V a g n e r i ooperist "Tannhäuser" Märjamaa nn. "S a l o n g o r k e s t e r i" ssatel.

Segakooris oli umbes 30, meeskooris 8-10 liiget.

Nagu juba märgitud, sai 1931. aasta sügisest Kasti algkooli juhatajaks Priidu K o c h t i t s k y. Haimre Noorerahva Ühinguga Kochtitsky eriti aktiivselt ei tegelenud. Seda enam töi ta uut kooli ellu. Olles Eesti Õpetajate Liidu Karskuskasvatustoimkonna juhataja ja "Loetusringide Juhi" toimetaja, organiseeris ta koolis õpilaste loetus- ja Punase Risti Ringi. Anti välja hüpografeeritud ajakirja "E d u".

Vist oli K a s t i kool üks esimesi kooli Eestis, kus P. Kochtitsky algatusel hakati välja andma seinalehte "N ä d a l", mis kajastas nädalas toimunud sündmusi koolis ja väljaspool kooli. Olles suur loodusesõber, avaldas ta seinalehes mitmesuguseid fenoloogilist vaatluste tulemusi ja muid tähelepanekuid loodusest ning sellekohaseid ülesandeid õpilastele. Avaldati õpilaste omaloomingut, kasutati päevasündmustest ajalehtede lõikeid. Laialdaseks arenes õpilaste kirjavehetus mitme Eesti kooliga, eriti R a n d v e r e algkooliga Saaremaal.

Nii omandasid õpilased juba koolis mitmesuguseid organisatsioonilise töö kogemusi ja isetegevuse algeid, mis hiljem kasuks tulid, kui nad esalesid juba väljaspool kooli organisatsioonides.

P. Kochtitsky lahkus kasti koolist 1931/1932. õppeaasta lõpul, asudes elama Keilasse oma majja, olles samal ajal Tallinna I algkooli õpetaja.

1932.aasta

Üheks pöördeliseks aastaks Haimre kultuuri-ja hariduselus sai 1932.aasta.Selle aasta 20.novembril aveti Haimre vallas uus kahekordne koolimaja H a i m r e algkooli nime all.Senine Kasti algkool sellega likvideerus.Nüüd võis Haimre Noorershva Ühing hakata teostama oma unistust-Ümber ehitada tühjaks jäänud Kasti kooli ruumid rahvamajaks.

Kuna uus koolimaja asus rohkem valla tsentris,suurenes Haimre algkooli õpilaste arv kahe klassikomplekti võrra nende õpilaste arvel,kes senini olid käinud Märjamaa algkoolis kui nendele lähemal olevas koolis.

Suurenes ka Haimre kooli õpetajate arv kahe võrra.Nendeks said Läänemaa Õpet.Seminari lõpetanu Anton Tisler-Ulpus ja Läänemaa Ühisgümnaasiumi juures pedagoogilised kursused lõpetanud Vilhelmine Brutus (hiljem Ulpus).Mõlemad olles korteris end.Kasti kooli ruumides,võtsid aktiivselt osa HNÜ tegevusest.

Haimre algkooli juhatajaks määrati käesoleva ülevaate koostaja Jaan Kranfeldt.Õpejõudude tegevuse arvel hoogustus märksa HNÜ tegevus.Noortel oli vist õigus,kui nad nimetasid 1930-ndate aastate algust Haimre ärkamisajaks.

Seoses Haimre uuekoolihoone piduliku avamisega üks kõrvalpöige,mis näitab,et mineviku varjud ja vaimud ei taha alati uue ja areneva eest kergesti kaduda.Nimelt selleaegse kombe kohaselt pidi uus hoone "sisseõnnistatama".Seda toimingut sooritasid Märjap.Õigeusu preester ja Märjamaa Ev.Luteri koguduse õpetaja pastor Lääne.Preester pidas oma kõne või jutluse lühidalt ja asjalikult.Pastor Lääne"õnnistamine" koosnes aga ägetatest kallaletungidest kogu eesti koolile.Koolis ei tehtavat muud kui savicainaid ja tant- sitakse.Õpetajad elavad ebamoraalselt jne.Nähtavasti oli pastoril kahju,et ta ei saa enam kooli"katsumas"käia ja koolielule mõju avaldada nagu tema eelkäijad.Kui Märjamaa Õpetajate Ühingu juhatus palus pastorit oma väiteid kirjalikult argumenteerida,sai Ühing pastorit lagoonilise vastuse:"See on vist esimene kord ajaloos, et algkoolide kooliõpetajad pärivad oma koguduse õpetajalt aru tema jutluse kohta.Oma jutluse eest vastutan ma sinult Jumala ja piiskopi ees mitte aga algkooli kooliõpetajate ees".Pastorile ei meeldinud,et teda pastoriks nimetati.Tema oli õpetaja,meie aga kooliõpetajad.

Materjalid pastori kõne ja tema vastuse kohta saadeti "Õpetajate Lehele", kus ilmus paar pikka joonealust pastor Lüüge kohta. Need toimetati pastor Läänele. Hiljem pastor on ütelnud, et kuigi see oli tema poolt teravasti öeldud, eks selle võiks siis ka unustada. Eks me siis hiljem ka püüdsime seda teha ja jälle lauljate soovil ka kirikus laulmas käia, mille vahepeal protestiks katkestasin.

Mõnda Hainre Noorerahva Ühingu tegevusest
1932. aastal.

24. veebruaril toimus piduõhtu, mille kavas peale koorilaulude ja muude ettekannete oli näidend "Millest kaebasid kahurid". Lõpuks tants. Osavõtjaid peoõhtust oli 141.
28. märtsil toimus huviohtu kõnega, koorilaulude ja deklamatsioonidega, koosviibimine teelaual. Lõpuks tants orkestri saatel.
16. aprillil toimus tantsuõhtu.
6. novembril oli tantsukursuste lõpuõhtu, millised kursused toimusid oktoobri lõpul-novembri algul.
26. detsembril toimus pidu, mille kavas oli K. Ruttofi näidend "Väimehed". Osavõtjaid peost 125.

Mõnda Hainre Noorerahva Ühingu tegevusest
1933. aastal.

15. jaan. toimus tantsuõhtu.
17. aprillil piduõhtu. Kavast Lemetsi näidend "Talupoegade president". Peost osavõtjaid 91.
1933. aasta suvel võttis laulukoor osa X üldlaulupeost.
26. nov. toimus pidu näidendiga "Kõrgemäe noored". Autor Agnes Taar.
26. detsembril toimus pidu Luksi näidendiga "Õpetatud sulane"
- | | | | |
|------------------|------|------------------|-----------|
| Osavõtjaid peost | 200. | Sissetulek peost | Kr. 93.20 |
| | | väljaminek | " " 18.90 |
| | | ülejääk | Kr. 74.30 |

Sissetuleku hulgas on ka sissetulek einelauast, mille pidudel korraldas naissosakond. Ained einelauaks osteti põhiliselt kauplustest, osalt toodi kodust. Alkohoolseid jooke einelauas ei müüdnud.

Et kooli lõpetanud noortel ei katkeks side kooliga, organiseerisin 1933. aasta sügisel kooli lõpetanud noortest kooli juurde vilistlasrühma, mille nimetasime Haimre Noorte Ringiks. Eesmärk oli edasi arendada noorte võimeid organisatsioonilises töös ja ise-tegevuses. Pakkuda noortele huvikohast ja neid arendavat tegevust.

Töö põhivormiks oli õpiringiline töö. Esimesel tegevusaastal oli õpiringi tööpõhiküsimuseks kõneoskus, et noored õpiksid oma mõtteid välendama ja kuulajaskonna ees esinema. Eesti Haridusliidu poolt korraldatud õpiringidevahelises võistluses sai Noorte Ring ergutusauhinna.

Kuna algkooli lõpetanud noored oma vanuse tõttu ei saanud astuda HNÜ liikmeks, kujunes Noorte ring nagu vahelülise kooli ja HNÜ vahel. Teda võis nimetada ka HNÜ noorte sektsiooniks, sest hiljem said enamikust ringi liikmetest aktiivsed HNÜ liikmed.

Noorte Ringi kuulus ligikaudu 20 liiget.

Mõningase ettekujutuse Haimre Noorerahva Ühingu tegevusest annab igal aastal jaanuaril algul enne peakoosolekut toimunud juhatuse koosolekul koostatud eeloleva aasta eelarve.

Olgu siin juures näitena toodud 1934. aasta eelarve, mis koostati juhatuse koosolekul 19. jaanuaril:

I K u l u d

1. Pidude korraldamiseks	Kr. 100,00
2. Raamatukogu täiendamiseks ja lugemisaia korraldamiseks	" 30,00
3. Kursuste ja loengute korraldam.	" 45,00
4. Inventari soetamiseks	" 20,00
5. Orkestri ja laulukoori kuludeks	" 20,00
6. Posti ja kantseleikulud	" 10,00
7. Küte ja valgustus	" 20,00
8. Spordiringi toetuseks	" 13,00
9. Ettenägemata kulud	" 50,00
10. Rahvamaja ehitusfondiks	" 545,31
Kokku	Kr. 853,31

II T u l u d

1. Pidudest	Kr. 300,00
2. Liikmemaksudest	" 25,00
3. Ettenägemata tulu	" 20,00
4. Hoiusummade %	" 86,00
5. Kassa saldo	" 422,31
Kokku	Kr. 853,31

Põhiliselt samade punktidega ja mitte väga suurte muudatustega summas, välja arvatud summad rahvasja ehitamiseks, on eelarved koostatud ka teisteks aastateks.

HNÜ liikmete arv 1934. aasta algul oli 49. Ligikaudu 50 liiget on ka järgnevatel aastatel, tõustes 1938. aastal 61-ni ja 1939. aastal 67-ni, milline arv jääb püsima ka 1940. aastal.

Enamik Ühingu liikmeid on pärit end, Kasti koolikaja ümbritsevatest küladest umbes kolme kilomeetrise raadiusaga, millele alla hõlmab järgmisi külasid ja asundusi: Järgküla, Aitküla, Alaküla, Nihuküla, Orgite külad (Orgita Suurküla, Pauvassa-ja-Rassiotsa ja Kõrtesuetsa külad), Moka küla, Lokuta küla, Nõmmeotsa küla, Mõisamaa Metsküla, Kasti ja Mõisamaa asundused.

Noopis vähe on liikmeid Haimre valla teisest poolast-Haimre asundusest ja Haimre küladest, mis Kasti koolikajast asuvad kaugel.

Sotsiaalsest seisundilt on liikmed rõhuvas enamuses keskmistest ja väiketaludest? Suurtalusid ümbruses õieti polagi, vast mõni Orgita Suurkülas. Liikmete hulgas on ka väheseid ümbruses elavaid ametnikke ja ametmehi. Enamuses on liikmed nooremad inimesed, kuid on ka vanemaid. HNÜ liikmeks astub Ühingu lõppaastail ka kohaliku ketrasvabrik ja veski emalik Aleksander Järbach, kes propageerib koosolekul kodukaunistamist.

Uusi liikmeid võeti tavaliselt vastu aastapakoosolekul, mis toimus jaanuari lõpul. Vastu võeti kõik, kes soovi avaldasid.

Osa HNÜ liikmeid oli ka teiste kohalike seltside liikmeid nagu Haimre Vabatahtlik Tuletõrja Ühing ning Haimre Masinatartvitajate Ühing.

Ühingu juhatus on algul viieliikmeline, hiljem 7-meliikmeline.

1934. aastal kuuluvad Ühingu juhatusse; esimees Arnold Anderson-väiketalupoja poeg, esimehe abi-August Kobrand-sperdiorgansaat, sekretär-Anton Tisler-Ulpus-Haimre algkooli õpetaja, sekretäri abi-Jaan Kranfeldt-Haimre algkooli juhataja, laekur-Karl Kingissepp-keskmik talupidaja.

Lugamislaua jaoks telliti 1934. aastal järgmised ajakirjad:

1. "Käsitööleht"	Kr. 3,50
2. "Maanaiste Kodu"	" 1,00
3. "Taluperenaine"	" 3,60
4. "Aed"	" 2,00
5. "Eesti Sperdileht"	" 3,00
6. "Muusikaleht"	" 2,00
7. "Kodu"	" 6,00
8. "Eesti Noorus"	" 1,80



Kaimre Noorrahva Ühingu naisosa ümme juhataja
 1933.a. varasest istuvast E. Loo, H. Kuresalu, seipad M. Nõmmi, O. Brutus



Kaimre Noorrahva Ühingu õpikoor
 1930-ndate aastate keskelt.

Põhiprobleemiks 1934.aastal kujunes rahvamaja ehitamise küsimus. Ühingu algatusel on Hainre vallavolikogu esitanud Siseministeeriumile avalduse, et end. Kasti koolimaja antaks üle seltside kasutusse (peale HNÜ oleks rahvamaja kasutaja ka Hainre Vabatahtlik Tuletõrja Ühing). Millegipärast pole Siseministeerium seda otsust kinnitanud. Alles Ühingi ja vallavalitsuse esindajate ühisel käigul Siseministeeriumisse saadakse jaatav otsus.

Raskusi tekib ehitusprojekti saamisega. Projekti valmistamine on antud teostada Märjamaa alevi vahel Pärnu maanteel asfaldkatte valmistamist juhatanud insenerile Kannelaule. Kuid mitmekordse meeldotuletamise peale vaatamata pole insener Kannelaud projekti valmistamisele asunud. Projekti valmistamine otsustatakse üle anda arhitekt L. Johansonile. Kuid ka viimane pole oma ülesannet täitnud. Otsustatakse projekti valmistamine anda Põllumajanduse Ehitusvalitsusele, kus projekt lõpuks ka valmib ja 2. juulil 1935. a. otsustal juhatus volitada Ühingu esimeest A. Andersoni projekti vastu võtma ja lepingut sõlmima.

21. juulil 1935. aastal toimub HNÜ ja Hainre Vabatahtliku Tuletõrja Ühingu juhatuste ühine koosolek, kus koostatakse Hainre Rahvamaja kodukord, võttes aluseks A. Kurvitsa brošüüris "Rahvamaja" avaldatud kodukorra projekt mõningate muudatuste ja täiendustega selle 15-nda paragrafi juurde.

Muust tegevusest 1934. aastal:

- 1. veebruaril korraldas spordiring raskejõustiku kursuse,
- 24. veebruaril korraldati pidu, mille kavas oli A. Kitzbergi näidend "Püve talus". Peolisi 170, tulu Kr. 89,74, kulu Kr. 26,67, ülejääk Kr. 63,07
- 8. juunil võttis HNÜ sega- ja meeskoor osa Haapsalu laulupäevas
- 26. augustil korraldati pidu B. Kangermanni näidendiga "Sulase südameraasuke".
- 26. detsembril toimus pidu näidendiga "Laura praegu nõrk". Autor P. Pinna.

Üldiselt pidudest: pidudeks oli kujunenud põhiliselt neli kindlat tähtpäeva aastas: 24. veebruar, kevad-, suvi- ja jõulupühad, tavaliselt pühade teine päev. Peale nende nelja kindla päeva korraldati vahel pidusid ka veel teistel päevadel. Enamasti toimusid enne näitemängu laulukooride ettekanded. Peale ettekannete toimus alati tants HNÜ orkestri saatel. Orkestri puhkepausi ajal korraldati rütmänge.



Kaimre algkooli Noorte Ring 1935/36.
 tegevusajastal. Esimese raskakult ringi
 juhatuse liikmed 1., 2., 3., 6. ja 7. järjekorras
 Jaan Liikover, Ornar Anderson, Meeta Lehto, Almar Tiito
 ja Antton Lehtsaar; 4. ja 5. ringi juhendajad
 õpetajad Jaan Kurupalu ja Antton Ulgus



L. Koivulda naiskõrvi "Säärased muigi" tegelased
 Noorte Ringi poolt korraldatud pool 8. detsembril 1935.
 esimese raskakult-perunaine - Hanna Saito, näitejuht J. Kurupalu,
 tütar Maie - Meeta Lehto, tütar side - perimees - Antton Lehtsaar,
 peig abimees - Ornar Anderson, teine Eem - Almar Tiito
 Hääd - Antton Ots, koostamees - Jaan Liikover. Püüdlud
 Karijainen Tiito - Jüri Altpere.

Laulumängude lauludest on meelde jäänud jalutamise ajal "Üks jahimees läks metsa", "Muismaa armas", "Siidilipp ja hõbepurjed", tantsu ajal polka "Sui oli kätte tulemas", valss "Valused on armu haavad", "Oh Maali, Maali, sa ei tea", Kõiki pole meels.

Pidude keskmine sissetulek enne uue rahvamaja saali avamist oli ca 75 krooni, väljaminek 25 krooni, ülejääk 50 kr. Peale uue rahvamaja saali avamist oli peo keskmine sissetulek 120 kr., väljaminek 35 kr., ülejääk 85 krooni.

Keskmine küllastajate arv enne uue saali avamist oli 135, peale saali valmimist ca 200.

Rekordiline oli küllastajate arv uue rahvamaja saali avamisel 24. veebr. 1937. a. - 295. Samuti oli rekordiline sissetulek - 198,92 kr., ülejääk 149,09 kr.

Hainre Nooreraikva Ühingu peed olid populaarsed ka Märjamaa alevis, kust tavaliselt läks rohkesti küllastajaid.

Hainre Noorte Ringi põhiliseks tegevuseks 1934. aastal oli seltskondliku kasvatus-õpiring. Korraldati 14 töökoosolekut. Koosolekud pakkusid elavat vestlus- ja vaidlussinet, kohalike olude ja tavade vaatlemist ja seisukohavõtte nende suhtes. Eesti Haridusliidu õpiringide vahelisel võistlusel saadi II koht.

Savel käidi ekskursioonil Kesk-Eestis.

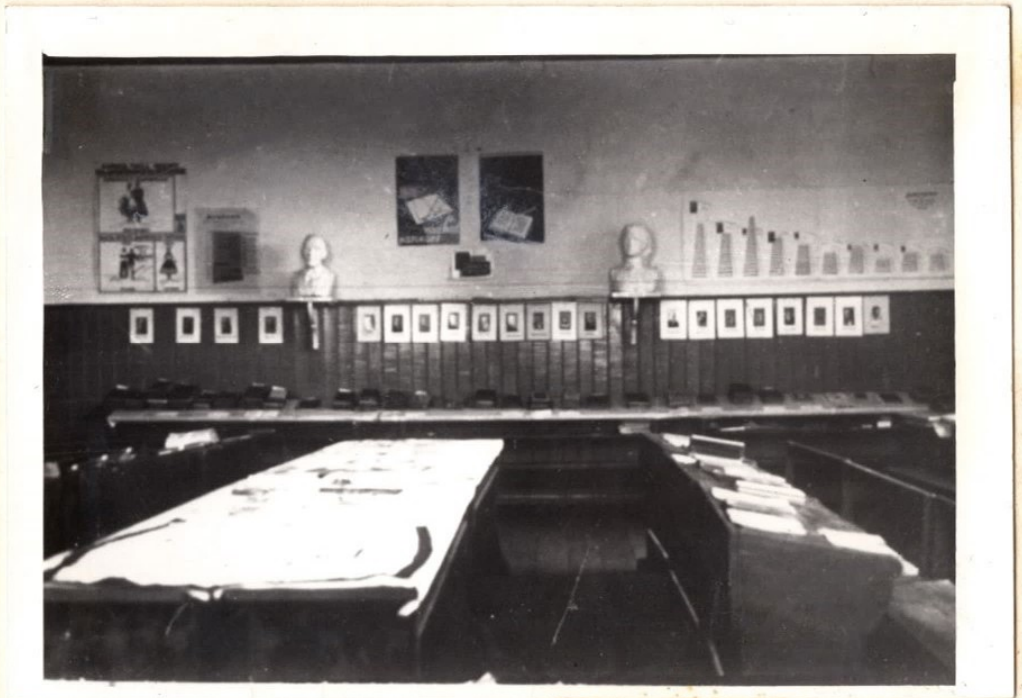
1935/36. aasta on Noorte Ringile, aga samuti HNÜ-le tegevusrohke Hainre algkooli seinalehes, mida seekord toimetab Noorte Ring, (Eesti Seinalaht nr. 6. 1935/36. aasta) on toodud järgmine Noorte Ringi töö-kava 1935/36. tööaastaks:

1. Korraldada vähemalt 15 töökoosolekut tööhooajal. Lavakunsti õpiringi teatrilise töö aluseks võtta A. Üksipi "Lavakunsti õpiringi kava". Põhiraamatuks kasutada sama autori "Teatrikunsti alused" ja Metua "Näitleja-asjaarmastaja käsiraamat".

2. Kava täiendada küsimustega eesti teatrikunsti ajaloost, eesti tuntumad näitekirjanikud (Koidula, Kitzberg). Seoses Kitzbergi "Liibahunt" käsitleda liibahundi probleemi mineviku taustal.

Tähtsamad eesti lavategelased.

3. Praktilisel alal harjutada ja ettekandeks viimistleda üks algupärane draama, komöödia ja laulumäng. Harjutamiseks komöödia alal otsustati võtta Koidula "Jäärane mull", draama alal Kitzbergi "Liibahunt". Laulumängu küsimus jäi esialgu lahtiseks.



22. sept. 1935. a. Haimu alkuoli;
muuttu leimunen vaahtona, tus



Näidendi avaliku ettekande järel toimuks ühine arvustus.

- b) Harjutada näojumestamist. Juhiks õpiringi abijuhataja õpetõlpus.
- c) Harjutada žesti ja miimikat. Juhiks õpiringi juhataja J. Kurepalu.
- d) Ilulugemise teooria ja praktika. Praktilise õppe tulemusena ettekanded pidudel ja aktustel, töökoosolekute sisustamiseks.

4) Raamatuaasta puhul korraldada kaks avalikku kirkandusõhtut mõne tuntud kirjaniku elu ja loomingu põhjalikuma käsitlemisega, valgustades ühtlasi kohalikke kultuurielu nähtusi (raamatute loendus, uuema kirjandusega tutvumine jm). Kaasa aidata Haimre algkoolile ja teistele org-idele raamatukogu paremale järjele tõstmiseks.

5. Jätkata oma ajakirja väljaandmist ja seinalehe toimetamist.

6. Korraldada jõulupuu.

7. Korraldada iseseisvalt üks pidu õpiringile sissetuleku hankimiseks.

. Suvisel tööperioodil korraldada üks ekskursioon ja kaunistada koduümbrust.

1935/1936. aastal toimus kaks ülevabariigilist aktsiooni: nimede eestistamine ja Raamatu Aasta eesti raamatu 400-aastase juubeli tähistamiseks, nagu siis eesti raamatu vanuseks arvati.

Nimede eestistamisel sai J. Kranfeldt nimeks K u r e p a l u - Kure talu nime järgi, kust minu isapoolne suguvõsa on võrsunud Kuusalu kihelkonnas, Kiiu vallas. Anton Tisler + Ulpusest U l p u s.

Raamatu Aasta raames toimus Haimre Noorerahva Ühingu koos Haimre Noorte Ringiga ja Haimre algkooliga mitmesuguseid üritusi, mida organiseeris Haimre valla Raamatu Aasta Komitee koosseisus: esimees - J. Kurepalu, abiesimees - A. Anderson, sekretär - E. Kingissepp - valla ametnik, sekretäri abi A. Tiits - noor Kasti asutalust, laekur - Mihkel Luht - Haimre vallavanem.

Raamatu Aasta üritustest tuleks nimetada:

1. 22. septembril 1935. a. toimus raamatute näitus vanima põhiliselt kohapealt kogutud kirjanduse väljapanekutega ja aktus ühes Noorerahva Ühingu peoga Ühingu avaliku raamatukogu heaks Haimre koolimajas.

2. 8. detsembri 1935. aastal toimus Haimre algkooli pidu Noorte Ringi kaasabil kooli raamatukogu heaks.

3. 5-15. jaanuarini toimus raamatuloendus Haimre vallas.

4. 18. jaanuaril 1936. a. toimus Lääne Maavalitsuse rändraamatunäitus Haimre algkooli ruumes ja Noorte Ringi poolt korraldatud

kirjandusöhtu.

Puhas sissetulek pidudest raamatukogude heaks oli Noorerahva Ühingu Kr.66,60 ja Haimre algkoolil Kr.49,34

Raamatu Aasta jooksul on muretsatud raamatuid Haimre Noorerahva Ühingu (Haimre valla avalik raamatukogu) raamatukogusse 59 köidet Kr.163,18 eest ja Haimre algkooli raamatukogusse 135 köidet Kr.110,00 eest, peale selle Haridusministeeriumi poolt kingitud 37 köidet Kr.64,45 eest. Kokku oli avalikus raamatukogus 750 köidet ja Haimre algkooli raamatukogus 770 köidet.

18.jaanuaril korraldatud rändraamatunäituse kohta märgib Noorte Ringi poolt toimetatud seinaleht "Nädal": 18.jaanuaril oli Haimre koolis Maavalitsuse rändraamatunäitus 450 raamatuga. Näituse juhiks oli hr.Lindvers (tagavara õpetaja Läänemaal J.K.). Näitusel olevaid raamatuid jälgiti huviga. Ostusid tegid Noorerahva Ühing Kr.6070 eest, J.Topmann ostis Metsanurga "Ümera jõel", O.Alliksaar Hamsuni "Maa õnnistus", T.Akermann "Põllumehe käsiraamat", J.Kurepalu Rohti "Väikesed rändurid" ja P.Proode "aine saladused". Paljud kurtisid majanduslikku kitsikust ja raamatude kallidust, mis takistab raamatuid muretsemast kätte taatele vaatamata.

Raamatunäitusele järgnenud Noorte Ringi poolt korraldatud kirjandusöhtust kirjutab samas seinalehes A.U. (Anton Ulpus J.K.):

Teiseks suuremaks ürituseks oli 18.jaanuaril kirjandusöhtu, kus pikema ettekandega esines õp.Ulpus eesti kirjanduse vanameistri Hilde loomingust. Peale selle kõneles veel hr.Lindvers, rändraamatunäituse juht, seletades raamatu tähtsusest ja vajaajusest.

Vilde eluloo kandis ette noorteringlane M.Luts.

Vilde iseloomustamiseks loomingu näitena kanti ette katked: "Mahtra sõjast"-P.Proode, "Sõber"-A.Anderson, naljajutt "Seismajäänud kell"-A.Limberg, katke "Pisuhännast"-A.Anderson, H.Kingissepp, J.Tiits. Schützi deklamatsiooniga esines õpiringlane S.Luts.

Peale selle andis hr.Kurepalu lühikese ülevaate raamatuloenduse tagajärgedest.

Kirjandusöhtu oli sisuks ja huviga jälgis seda umbes 200 osavõtjat.

Huvi võiks pakkuda Haimre vallas 5-15.jaanuarini korraldatud raamatuloendus, millest kokkuvõtlikult kirjutab samas seinalehes J.Kurepalu:

"Haimre vallas on 450 elamut 1700 lugemisealise inimesega.

Neis elamuis leidus raamatuloenduse ajal 19760 eestikeelset teost ehk ligikaudu 20000 teost. Ühe elamu kohta tuleb keskmiselt 44 raamatut, ühe lugemisealise isiku kohta ligikaudu 12 teost, mis on märksa suurem arv, kui naabervallas Märjamaal. Laenutatud on kogudest ja naabreilt 9700 teost, mis keskmiselt iga lugemisealise isiku kohta teeb 5,5 teost, milline on võrdlemisi rahuldav arv.

Ajalehti ja ajakirju loetakse võrdlemisi rohkesti. Üldse on tellitud 404 mitmesugust ajalehte ja 427 ajakirja, mis keskmiselt teeb iga elamu kohta ühe ajalehe ja ajakirja. Loetavamaid ajalehti on "MaaHäl"-148 tellijat, "Teataja"-72 tellijat, "Päevaliht"-59 tellijat ja "Uus Eesti"-33 tellijat.

Ajakirjadest on loetavamad (peale "Eesti Tuletõrjuja"-83 tell. ja "Maleva Teataja"-66 tell.): "Taluperenaine"-34 tell., "Uus Talu"-29 tell., "Talu"-18 tell. ja "Eesti Naine"-18 tellijat. Rohkesti on tellijaid ka noorte õpilastelehel-28 tellijat.

Aasta jooksul on juurde muretsetud köiteid võrdlemisi vähe, üldse 730, mis elamu kohta teeb keskmiselt 1,6 teost. Need on enamasti igapäevases elus tarvitataavad praktilised käsiraamatud, ilukirjandust nende hulgas on pisut.

Raamatuid hoitakse enamasti üldkappides ja riulitel või laiali. Taluraamatunurk ootab veel enamasti korraldajat kätt. Siiski on olemas raamaturiulid 33 kohas ja kapid 46 kohas.

Muud raamatud peale kalendrite ja mõnede vaimulikkude raamatute ei ole veel jõudnud muutuda maja paratamatuteks esemeteks paljudes kohtades. Siin ootab noorpõlve laialdane tööpõld. Kuid enne, kui raamat suudeab endale väärilise koha majas, peab olema saavutatud teatud majanduslik jõukus ja arusaamine kultuurist ja kodukultuurist. See kõik ei sünni üleöö. Sellega on ehkka seletatav, miks Raamatu Aasta propaganda ei ole andnud senini vähemalt kohapeal silmapaistvaid tulemusi isiklike raamatukogude korraldamise alal (Kooli- ja avalik raamatukogu on raamatuaasta jooksul märgatavalt paremale järjele jõudnud). Noored, teie olete kõik raamatusõbrad. Jääge selleks ka siis, kui on taludes-kodudes teie "olemine ja tegemine". Tõstke raamat ausse!

Koolipeöl 8. dets. kanti Noorte Ringi õpiringlaste poolt õpiringi praktilise tööna valminud L. Koidula "Säärane mulk"! Ettekande arvustuses märgib nimet. seinalehes õtiringlane I. Tiits muuseas järgmist! ...Nagu pärast rahva suust kuulsin, olevat näidend hästi

korda läinud, mille eest pean kõige pealt tänu avaldamahr. Kurepalule kui näitejuhile. Pole mitte kerge hüpelda kord ühte kord teise osasse, näidata kõigile igat liigutust, igat sammu laival ja seda veel ni et see oleks loomulik, eluline ja publikule jätaks hää tervikulise mulje. Publikult sai näidendile osaks parim arvustus, mis Haimre seni oma tegelastega on ette kantud."

Suuremaid erakogusid Haimres.
(raamatuloenduse andmeil)

Raamatuloendusel selgus, et suurima erakogu Haimre vallas omab Metsküla "Reogu" talu peremees J. Toppmann. Kogus leidub 662 köidet mirmecugust kirjandust. Leidub ka hulk vanemat võrdlemisi haruldast kirjandust ja dokumente. Suurema osa kogust moodustab mitmekesine tarbekirjandus. Leidub ka ilukirjandust. Kogu on paigutatud kahte raamatukappi.

Taluraamatukogudest tuleks järgmisena mainida Haimre Nõmmeküla "Raadiku" talu omaniku hr. Pilviku 416 köitelist kogu. Sisaldab ainult põllumajanduslikku kirjandust. Üle 300 köitelise kogu kogu omab Jõeääre küla "Sõeru" talu (327k.) ja Kasti asund. "Tiigepere" talus 334 köidet (omanik J. Tiits J. K.). Sisult võrdlemisi väärtuslik kogu omab Aruküla "Jaagu" talu omanik Leesmann.

Ametnikest omavad suuremad kogud dr. Ruuna - 500 k., Märjamaa jaamaülem - 500 k., J. Jalakas 450 k. (väga väärtuslik kogu), J. Nurk - 350 k., A. Ulpus - 315k., J. Kurepalu - 280 k., J. Limberg Sulul - 250 k. jne.

1936. aasta-rahvamaja ehitamise aasta

Rahvamaja ehitamise küsimust arutati mitmel juhatuse ja ka peakoosolekul. Et ehitamise kulusid kokku hoida, otsustatakse kõik massilised erioskusi mitterõudvad tööd teostada tasuta talgute korras: metsamaterjali langetamine ja väljavedu saeveskisse, sealt valmismaterjal ehitplatsile, pae väljavedu paemurrust, ehituse lammutamine ja ehituse ümbruse ehitus-jalammutamisprahist puhastamine.

Kuna laenu pole läinud korda saada, ühingu enda pididest kogutud umbes 2000 kroonist ei piisa korraga kogu ehituse teostamiseks, otsustatakse ehitustööd vähempakkumise teel väla anda osadekaupa.

Müüritööd hakkab tegema kohalik ehitusmees Eduard Oppi hinnaga Kr. 7,45 üks ruutsüld.

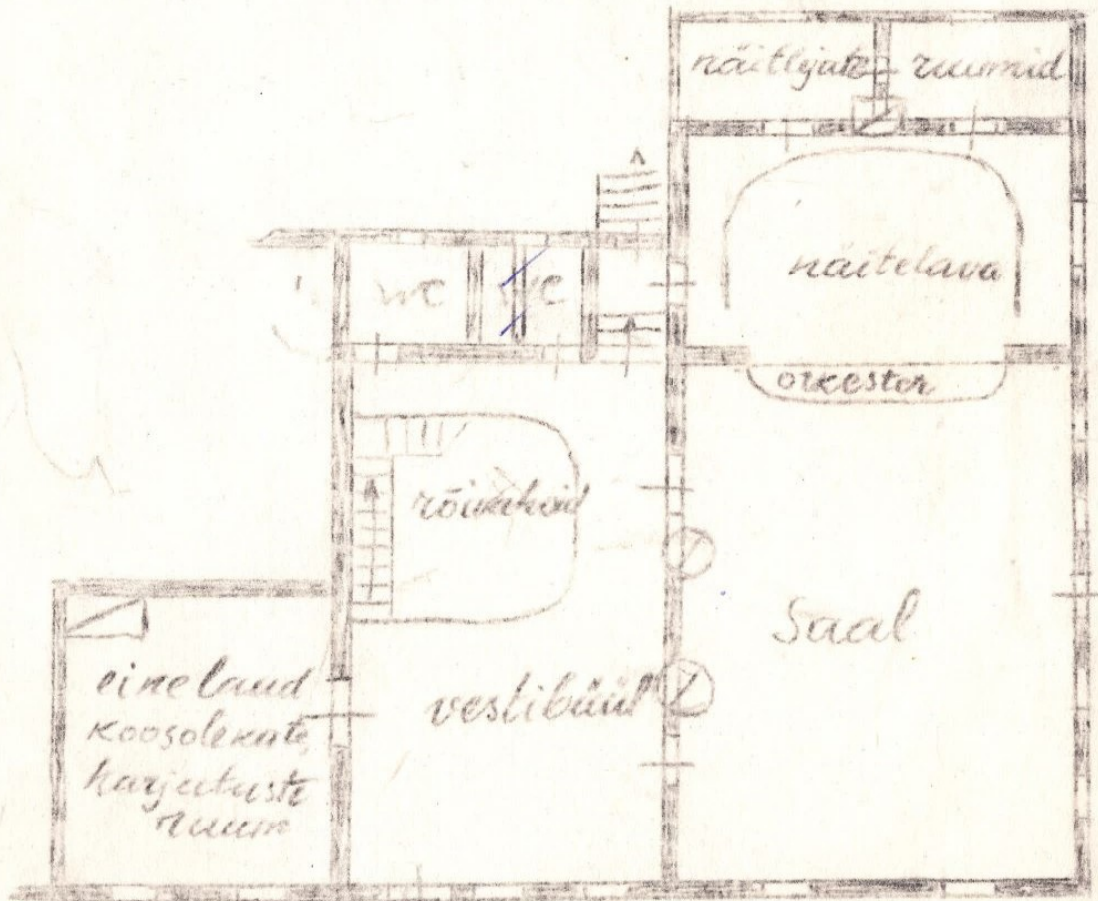
Ehitusprojekt on Teedeministeeriumi poolt 20. märtsil 1936 kinnit. st taga ehituslepingus oli ette nähtud, lõpetas E. Oppi müüritööd 15. juuniks 1936. a.

Järgmisena teostab E.Oppi näitlejate ruumide ehitamise, aknalengide sissepanemise ja aknaavade raiumise hinnaga 30 snt tund. Rahvamaja ukсед ja aknad valmistab Edgar Anderson.

Sindlisaagija Kustas Treier saab rahvamaja katuse jaoks sindlid hinnaga 18 senti sokk.

Eest Haridusliidu dekorator valmistab lavasisustuse ja dekoratsioonid 1000 krooni eest. Rahvamaja saali ja lavaosa valmistab 1937.a. algul ning 24. veebruaril toimub uues saalis esimene piduõhtu.

Rahvamaja alumise korruse plaan kujuneb ligikaudu järgmiseks.



Peale rahvamaja ehitamise ja raamatuaasta ürituste toimub 1936.aastal veel üks suurem sündmus: nimelt otsustavad Haimre Noorerahva Ühing, Märjamaa Haridusselts ja ÜENÜ Märjamaa Osakond ühiselt korraldada 1936.aastal IV Märjamaa laulupäeva.

Moodustatakse ühine laulupäeva toimkond, kuhu kuuluvad: J. Piliste esimees, Märjamaa algkooli juhataja, J. Kurepalu-abiesimees ja lastekooride üldjuht-Haimre algkooli juhataja, V. Pöldre-sekretär, Lääne-Eesti Ühispinga ametnik, E. Pits-abisekretär, Märjamaa algkooli õpetaja A. Anderson-laekur, Haimre Noorerahva Ühingu esimees ja Haimre rahvamaja juhataja, K. Tammaru-abilaekur, Lääne-Eesti Ühispinga ametnik.



Märjamaa IV laulupäeva toimkond
Istuvad vasakult: J. Kurepalu, J. Piliste ja V. Pöldre
Seisavad vasakult: A. Anderson, K. Tammaru ja E. Pits.

Et laulupäeva eeltöödeks raha saada, otsustasid korraldavad organisatsioonid korraldada ühise kavaga kaks kontsert-balli-üks Märjamaal, teine Haimres. Märjamaal toimus kontsert-ball 1. jaanuaril 1936. a. järgmise kavaga:

1. Märjamaa ja Haimre ühendatud segakoori ettekanded:

- a) "SU põhjamaa päikese kullast"-T. Vettik
- b) "Kevade unistus"-M. Saar
- c) "Mida nupid, neiukene"-M. Hermann
- d) "Tulmalaul"-R. Põts

Juhatab J. Kurepalu

2. Klaveri solo: Brahmsi rapsodia D-moll. Solist E. Ojasson

3. Sooletants "Variatsioon" Tantsib Ada Ahi Tallinnast

4. Haimre sümfonjettorkestri ettekanded:

- a) "Õhtutähe laul"-R. Vagner
- b) "Donau lained"-Ivanovitch

Juhatab A. Anderson

Iiosa

1. Märjamaa puhkpilliorkestri ettekandel:

- a) "Kuuvalgel õõl-+++
- b) "Talupoja tants"-E. Lünev
- c) "Kodumaa keitsjad"-R. Ploom

Juhatab E. Pits

2. Viulisoolo: "Souvenir"-F. Dróla

- b) "serenata" -E. Toselli

Solist A. Peikre

Klaveril E. Ojasson

3. Sooletants "Fantaasia Eesti motiividel" Tantsib Ada Ahi

4. Märjamaa mandolinistide ettekandel

- a) "Jõulu ouventure"-Ritter
- b) "Pärnade all"-potpurri-Ritter

Juhatab J. Jõerand

5. Märjamaa-Haimre ühendatud segakoori ettekanded:

- a) "Priiuse hommikul"-K. Türrpuu
- b) "Põlismetsa järv"-M. Lüdig
- c) "Tantsulaul"-V. Leemets
- d) "Lahkumise laul"-K. Türrpuu

Juhatab J. Piliste

III

Tants Märjamaa puhkpillide ja Haimre sümfonjett orkestrite saatel

Sama kavaga toimus kontsert-ball Haimre algkooli ruumides 26. jaanuaril.

Laulupäev korraldati 21. juunil 1936. aastal Orgita Kodumajanduskooli pargis (kaks km. Märjamaalt Tallinna poole).

Rongikäik algas Märjamaalt.

Osa võttis 26 segakoori üle kuuesaja lauljaga põhiliselt [Häne- maalt, üksikud koorid ka Pärna- ja Harjumaalt. Pillikoore võttis osa 5 -80me mängijaga, 5 lastekoori Märjamaa ja Haimre vallast ning üks lastekoor Vigalast kokku ligikaudu 200 lauljaga.

Ühendkoore juhatasid: segakoori-Taundur Vettik, pillikoore Julius Vaks, lastekoori Jaan Kurepalu.

Laulupäeva muusikaline osa oli järgmine:

I

Ühendatud segakoorid:

1. Noorte laul-J. Aavik
2. Palve -Läte
3. Mida nupid, neiukenne-M. Härma
4. Pulmalaul-R. Päts

II

Ühendatud lastekoorid:

1. Eesti lipp-E. Võrk
2. Kevadpidu-rahvaviis
3. Oh, mis ilus-J. Aavik
4. Mõlestus Pühajärvelt-soome rahvaviis
5. Pilloll' helle-setä viis, sdn. R. Päts

III

Ühendatud pasunakoorid:

1. Avamäng "taavet ja Koljat"-J. Tamverk
2. Talupoja tants-E. Liinev
3. Scherzo-M. Lüdigi
4. Jaaniõõ-muusikaline pildiks-M. Lüdigi
5. Eesti husaar-J. Niksmann

IV

Ühendatud segakoorid:

1. Su Põhjamaa päikese kullast-T. Vettik
2. Kevade unistus-M. Saar
3. Tantsulaul-V. Leemets
4. Priiuse hommikul-K. Türapuu
5. Lahkumiselaul-K. Türapuu

Koostöö kolme laulupäeva korraldanud organisatsioonide vahel jätkus ka hiljem. Nii korraldati ühise kavaga kontsert-ball 21. veebr. 1937. a. Märjamaa Rahvamajas ja 14. märtsil samal aastal sama kavaga kontsert-ball Haimre Rahvamajas. Kokku mõlemast kontser-balist saadi sissetulekut Kr. 119,15, väljaminekuid oli Kr. 47,48. Ülejääk Kr. 71,67 jagati võrdselt kolme organisatsioonide vahel.



Prüfstees vajamine Hainre koolist
Hainre Rahvamaja 30-ndate
aastate lõpul.



Haime algkooli uus hoone aastal
1932. a.



Haime saksa keele kooli fassaad. Rekon-
strueeritud aastatel 1935.-1940-nda aastani.

Rahvamaja ehitamine jätkub. 1937. aastal lõpuks õnnestub saada Eesti Maapanga kaudu laenu Kr. 1500, mille arvel võib jätkata alumise korruse kõrvalruumide väljaehitamist, kuid sellestki summast ei piisa rahvamaja lõplikuks väljehitamiseks, kuigi oli kavas rahvamaja ehitamine lõpetada 1937. aastal. Alles 1939. aasta 4. juunil teatatakse, et Haridusministeerium on määranud rahvamajade ehitamisfondist Kr. 2000,00 Haimre rahvamaja ehitamise lõpetamiseks. Kuid kätte saadakse see summa 1940-ndal aastal: 26. mail nimet. aastal otsustatakse juhatuse koosoleku laenu vastutavatel käemeestel Jaan Masingul ja Bernhard Oppil vastavalt laenu kättesaamise volikirjad notariaalselt vormistada.

1940. aastal ka rahvamaja ehitamine lõpetatakse. Niisiis suudeti suudeti rahvamaja tegelik ehitamine lõpule viia 5 aasta jooksul. Eel- tööd aga, näit. plaani valmistamine, raha kogumine algasid tunduvalt varem.

Suuri teeneid Haimre rahvamaja ehitamisel, selle töö organiseerimisel ja tööde juhendamisel oli Haimre Noorerahva Ühingu kauaaegsek esimehel Arnold Anderson'ile, kes ühtlasi oli valitud Haimre Noorerahva Ühingu ja Haimre Vabast. Tuletõrje Ühingu juhatuste poolt Haimre Rahvamaja juhatajaks. Haimre Noorerahva Ühingu esimehena ja Rahvamaja juhatajana kui ka inimesena omas Arnold Anderson (hiljem Andressoo) suure autoriteedi ja populaarsuse. Seepärast on põhjust siin kohal lähemalt peatuda tema elukäigul.



Arnold Anderson sündis 17. dets. 1900. aastal Pärnumaal Are mõisas, kus tema isa Jaan Anderson oli mõisa puusepaks. See mõis kuulus Haimre mõisa omanikule. Tööülesande täitmise järel Are talid Arnoldi vanemad tagasi nende päriskoju Haimre valla Nõmmeotsa külasse Nagu talusse ja isa jätkas puusepa tööd Haimre mõisas. Hiljem kolisid nad Märjamaa-Kasti maantee ääres asuvasse Nõmmekõrtsi väiketallu.

Arnold õppis Kasti vallakoolis 3 aastat. Tahtis siis õppimist jätkata Järvakandi Ministeeriumikoolis, kuid nõrga tervise pärast ei lubanud ema teda kodust kaugemale. Õppis siis era- viisiliselt veel paar aastat Kasti

vallakeeli juhataja Mihkel Kroonmanni juures, omandades põhimises osas ligikaudu ministeeriumi kooli lõpetanu teadmised.

Isalt õppis Arnold ja noorem vend Edgar puusepa ameti, kes mõlemad olid ümbruses hinnatud meistrimehed.

Kui 1923.aastal asutati Haimre Noorerahva Ühing, võttis 23-aastane Arnold Anderson selle tööst aktiivselt osa, algul juhatuse liikmena paari aasta pärast aga juba esimehena. Oli raamatukogu juhataja, laulukoori, orkestri ja näiteringi liige, hiljem viimase kahe juhataja.

Suur osa tööpäevade õhtutest aga peaaegu kõik pühapäevad olid temal seotud Ühingu ja Rahvamaja mitmekülgse tegevusega ja seda kõike ilma mingisuguse rahalise tasuta. 30. jaanuaril 1938.aastal kinnitab Haimre Noorerahva Ühingu peakoosolek ükmeelselt juhatuse otsuse, määrata esimehele A. Andersonile Kr. üks sada/100/ tasu energilise tegevuse tasuta tehtud töö ja kulutatud aja eest rahvamaja ehitusel. See on ka ainuke tasu- rahaline tasu, mis A. Anderson oma suure töö eest Haimre Noorerahva Ühingu esimehena ja Haimre Rahvamaja juhatajana on saanud. Siis, kui Rahvamaja tulid palgalised töötajad, A. Anderson enam rahvamaja juhataja ei olnud. Kuid ta jätkas tööd orkestriga. Oma elu viimase rohkem kui paarkümmend aastat töötas ta väga hinnatud ja autoriteetse ehitusbrigadirina kohalikus "T a s u j a" kolhoosis. A. Anderson-Andresoo suri 1969.aastal. Tema matused kujunesid suureks austuseavalduseks ühele silmapaistvamale Haimre mehele.

Haimre Noorerahva Ühingu viimased tööaastad kujunesid põhiliselt samutinagu eelnevad.

Kroonikast võiks märkida järgmist:

17. veebr. 1935. a. toimus helilooja Aleksander Läte 75-nda sünnipäeva puhul tema austamise õhtu Haimre koolimajas, kus kavas oli J. Kurepalu ettekanne A. Läte loomingust ja elust ning HNÜ sega- ja meeskoori ettekandeid A. Läte koorilauludest,

juunis 1938. aastal võtab HNÜ segakoor osa XI üldlaulupeost. Eelnemal on segakoori naislauljad valmistanud endale Eesti Rahva Muuseumi poolt välja antud raamatu "Eesti rahvarõivad" järgi Märjamaa kihelkonna endiste rahvarõivaste alusel ühtlased rahvarõivad.

4. veebr. 1940. aastal korraldati ühine Miina Härma ja Aleksander Läte austamise õhtu kontserdiga Haimre rahvamajas.

8.novembril 1940.aastal korraldati Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 23-ndale aastapäevale pühendatud aktus Haimre rahvasajas,mille kavas oli kõne,A.Kallase näidend "Bernhard Riives",muusikalisi ja tantsuettekandeid Tallinna konservatooriumi õpilastelt,laulukoori ettekandeid ja deklamatsioone.

Lõpuks mõni sõna endast.

Sündisin 12.juulil 1903.aastal Kuusalu kihelkonnas Kiu vallas Kure talus.Kui olin 2-aastane,siirdusid vanemad Tallinnast ca 30 km.kaugusel asuvasse Kääniku kõrtsi Narva maantee ääres.1912.aastal kolisid vanemad Läänemaal Kullamaa kihelkonnas Koluveres vallas asuvasse Kända mõisa rendimaile.1914.aastal läksin õppima Märjamaa kroonualgkooli,mille 7 klassi lõpetasin(sisjuba Märjamaa 7-meklassilise Algkoolina) 1921.aastal.1922.aastal astusin Läänemaa Õpetajate Seminari 2.klassi ja lõpetasi seminari 1927-n.aal aastal.

Seminaris huvitas mind väga tolleaegne noorsooliikumine.Võtsin osa Läänemaa Õpetajate Seminari Õppur-Ühingu delegaadina Eesti Noorsoo Keskliidu ja Eesti Noorsoo Karskusliidu kongressidest Tartus ja Rakveres.Seminaris võtsin osa mitmest Õppur-Ühingu juures tegutsevast ringist(näite-,kirkjandus-,karskusring).Lugesin huviga noorsoo ajakirja "Uudismaa"ja hiljem "Kevadikku".Muuseas viimane oli tellitud igale Õppur-Ühingu liikmele ca 100 eks.1926.aastal lugesin tollal illagaalest ilmunud ajakirja "Noor Proletaarlane"ja mõtisklesin sügavalt,mil line on minu tee:kas revolutsioonilise noorsoo ridades või rahvuslikdemokraatliku noorsoo hulgas.Kuulma oleksin võrsunud töölisestkonnast oleksin tõenäoliselt kaasa läinud revolutsioonilise noorsooga.Kuid mina olin pärit põlisest talupoja traditsioonidega perekonnast,mis minu otsuse tegemisel jäi kaaluvaks.Teatud progressiivne suund on mind juhtinud eluteel ja suunandd minu samme.Teatud mõjutusi sain vist isalt,kes,sünd.1857.aastal,oli suur Jakobsoni austaja ja innukas "Sakala"lugeja.Ka elus püüdis ta Jakobsoni ideid teostada.

Peale seminari lõpetamist määrati mind Martna valla Martna algkooli õpetajaks,kus töötasin 1931.aasta kevadeni.

Asutasin Martnas Ülemaalise Eesti Noorsoo Ühenduse Osakonna,selle juurde laulukoori.Keolis asutasin lootusringi.Ring andis välja šapirografeeritud ajakirja.Oli kirjavahetuses paljude koolidega.

1931.aasta sügisest määrati mind Haimre valla Kasti algkooli õpetajaks ja 1932.a.sügisest Haimre algkooli juhatajaks, kus juhatajana-direktorina töötasin 1958.a.sügiseni. Kuni 1961.a.sügiseni olin samas õpetaja ja sama aasta sügisest Tallinna XXI Keskkooli õpetaja. Alates 1971.aastast töötan Tallinna Ped.Instituudis õppeõpetajana, elades Tallinnas Meriväljal.



Täiendavalt Haimre Noorte Ringi kohta.

Ma ei mäleta, millise auhinna sai Noorte Ring 1935/36. tegevusaasta eest näiteringi õpiringina. Igatahes oli ring esimeste hulgas, sai preemiaks hulga kirjandust. Hiljem oli õperingi teemadeks kodukaunistamine ja korrastamine ja aiandusega seotud küsimused. Korraldati mahlavalmistamise kursused. Võeti osa maanoorte ringide vahelisest võistlusest. Saadi ühel aastal preemiaks vilja puhtimise aparaat, mis oli esimene sellitaoline ese ringi piirkonnas ja leidis elavat kasutamist.

Korraldati pidusid, käidi ekakursioonidel, koostati oma sestaraamatust, ja anti perondiliselt välja oma ajakirja.

Külvipühäl 2. juunil 1940. aastal korraldati Märjamaa Rahvamajas pidu, mille kavas oli A. Mälgu näidend "Isade tee". Lavastas J. Kurepalu.



Läänemaal õpet. Seminari kirjandus-
ring 1926. a. kevadel. Rahmalt esimene
Ettevaatlik mees on korrespondent
Teodor Saar. Kõrvalt on mees
õnigi eimäes J. Mansfeldt - Kõrvalpaal



Martna algkooli lastearingi
juhatas 1931. a. kevadel.